

सन्धिः

नियमान् अनुसृत्य वर्णानां संहिताः
(letters joined by rules योजननियमाः)

पूर्वपदम् + परपदम् = संहितपदम्
(First word + Second word = Joined word)

पूर्वपदस्य अन्तिमाक्षरम् + परपदस्य आद्यक्षरम्

पूर्वपदस्य अन्तिमाक्षरम् + परपदस्य आद्यक्षरम्

- नूतन-अक्षरम् भवति
(New letter)
- परिवर्तनं
(Change)
- लोपः भवति
(Disappearance)

सन्धिभेदाः

- स्वर-सन्धिः - अच् सन्धिः (Combination of Vowels)
 - विद्या + आलयः = विद्यालयः
- व्यञ्जन-सन्धिः - हल् सन्धि (Combination of Consonants)
 - जगत् + जननी = जगज्जननी
- विसर्ग-सन्धिः (Visarga Sandhi)
 - निः + तार = निस्तार

स्वर-सन्धिभेदाः

सवर्णदीर्घ-सन्धिः

गुण-सन्धिः

वृद्धि-सन्धिः

यण्-सन्धिः

यान्तवान्तादेश-सन्धिः

पूर्वरूप-सन्धिः

सन्धि:

सवर्णदीर्घ-सन्धि:

अ + अ = आ
अ + आ = आ
आ + अ = आ
आ + आ = आ

अ - आ → आ
सवर्ण

इ + इ = ई
इ + ई = ई
ई + इ = ई
ई + ई = ई

इ - ई → ई
सवर्ण

उ + उ = ऊ
उ + ऊ = ऊ
ऊ + उ = ऊ
ऊ + ऊ = ऊ

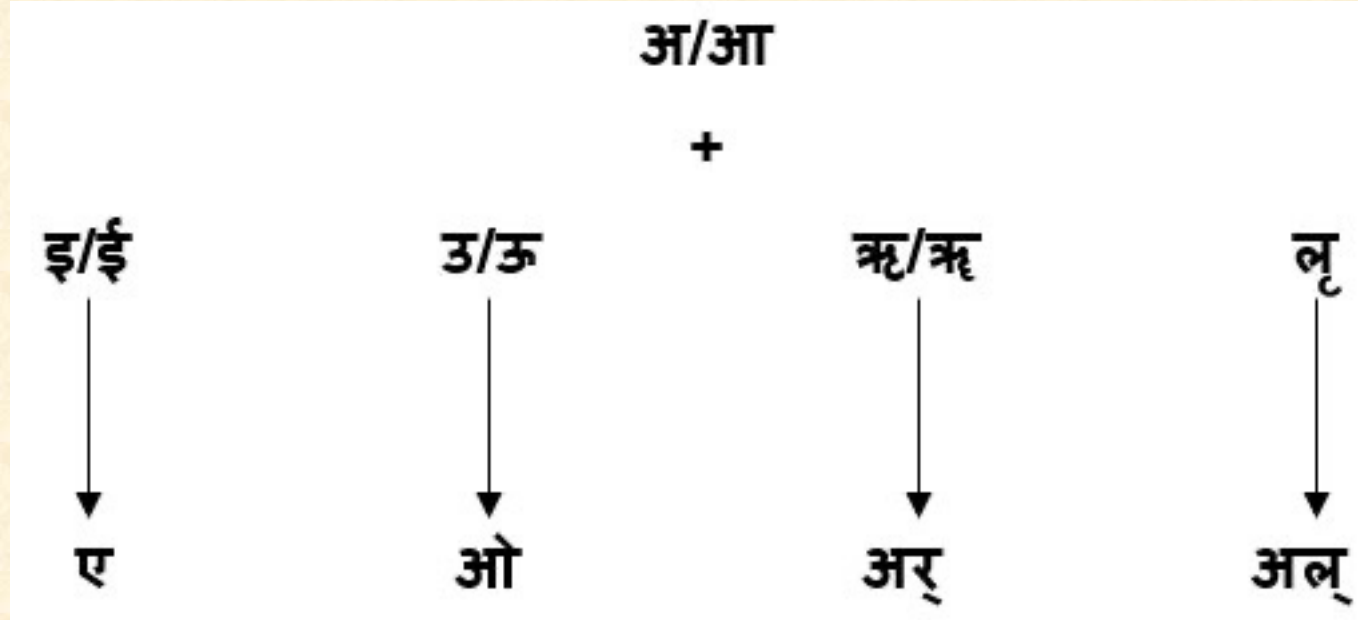
उ - ऊ → ऊ
सवर्ण

ऋ + ऋ = ॠ
ऋ + ॠ = ॠ
ॠ + ऋ = ॠ
ॠ + ॠ = ॠ

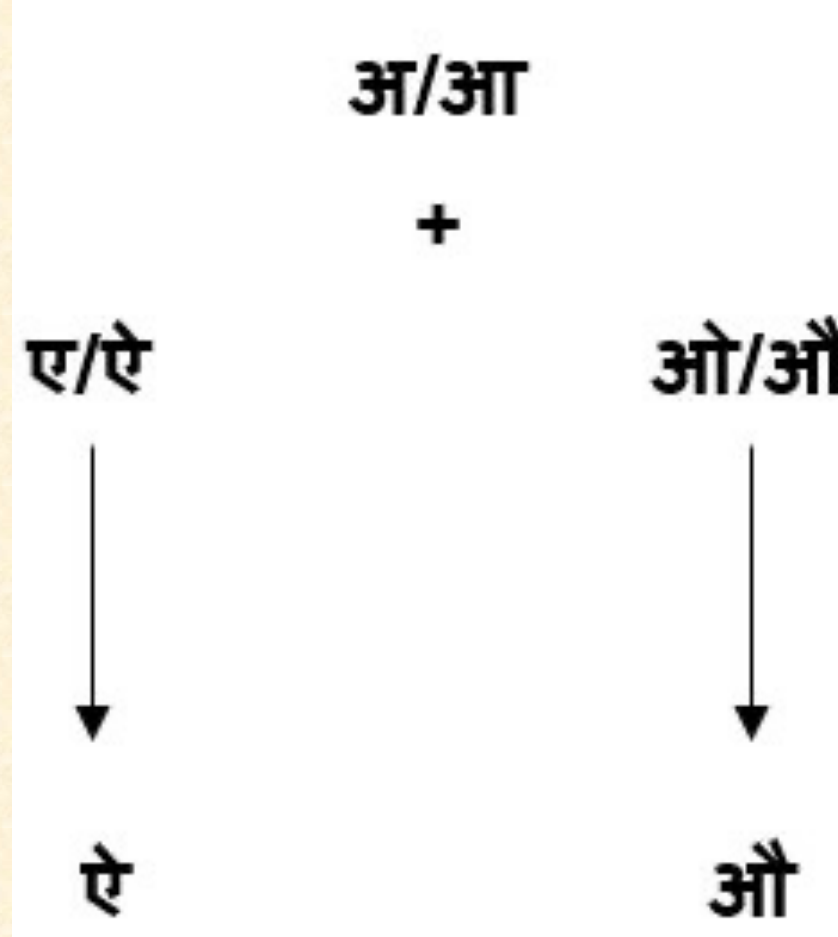
ऋ - ॠ → ॠ
सवर्ण

सन्धि:

गुण-सन्धि:



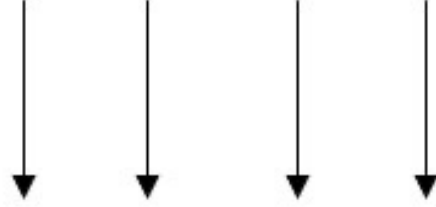
सन्धिः
वृद्धि-सन्धिः



यण्-सन्धि:

य्, व्, र्, ल् = यण्

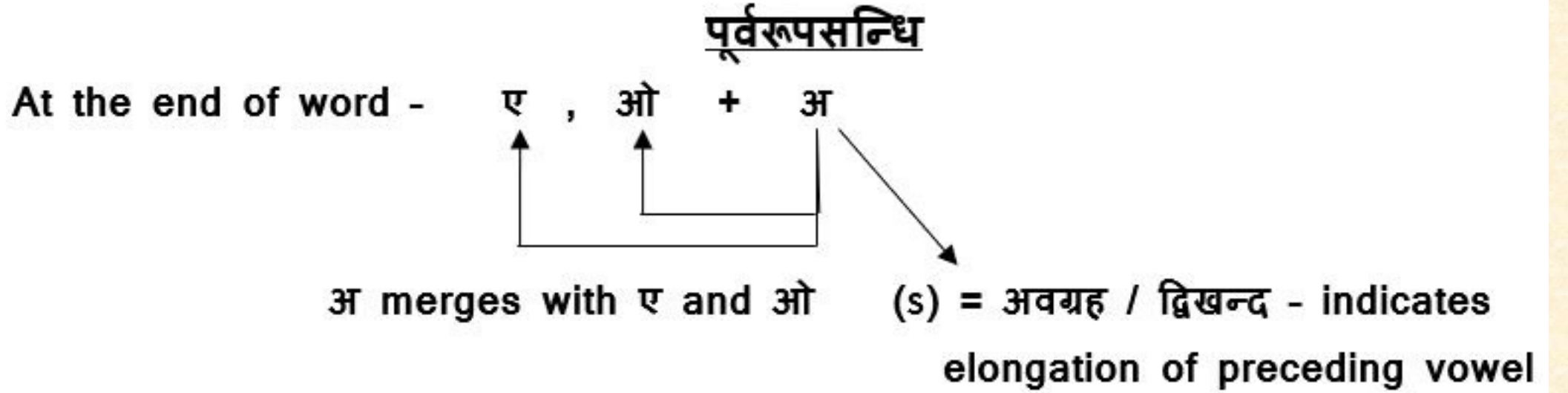
इ/ई, उ/ऊ, ऋ/ॠ, लृ + any असवर्ण स्वर



य् व् र् ल्

- इ/ई + any स्वर except इ/ई → य् in place of इ/ई
- उ/ऊ + any स्वर except उ/ऊ → व् in place of उ/ऊ
- ऋ/ॠ + any स्वर except ऋ/ॠ → र् in place of ऋ/ॠ
- लृ + any स्वर except लृ → ल् in place of लृ

पूर्वरूप-सन्धि:



- ❖ अ merges with the earlier letter ए and ओ, it acquires the form of the preceding letter (पूर्वरूप)
- ❖ अवग्रह (s) always has the vowel अ hidden in it. The अवग्रह (s) replaces the vowel अ

यान्तवान्तादेशः-सन्धिः

अयादिसन्धि

At the end of word - ए , ऐ , ओ , औ + any vowel

↓ ↓ ↓ ↓
अय् आय् अव् आव्

- ❖ ए + any vowel = ए → अय्
- ❖ ऐ + any vowel = ऐ → आय्
- ❖ ओ + any vowel = ओ → अव्
- ❖ औ + any vowel = औ → आव्

स्वराः

अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ लृ ए ऐ ओ औ अं अः

ह्रस्वाः स्वराः

अ इ उ ऋ लृ

दीर्घाः स्वराः

आ ई ऊ ऋ ए ऐ ओ औ

अनुस्वारः

अं

विसर्गः

अः

व्यञ्जनानि

क् ख् ग् घ् ङ्
च् छ् ज् झ् ञ्
ट् ठ् ड् ढ् ण्
त् थ् द् ध् न्
प् फ् ब् भ् म्
य् र् ल् व्
श् ष् स् ह्

- वर्गीय
- अवर्गीय
- अल्पप्राण
- महाप्राण
- अनुनासिक
- कर्कश
- मृदु

वर्गीय-व्यञ्जनानि

क् ख् ग् घ् ङ्	कवर्ग
च् छ् ज् झ् ञ्	चवर्ग
ट् ठ् ड् ढ् ण्	टवर्ग
त् थ् द् ध् न्	तवर्ग
प् फ् ब् भ् म्	पवर्ग

अवर्गीय-व्यञ्जनानि

य्	र्	ल्	व्
श्	ष्	स्	ह्

अल्पप्राण व्यञ्जनानि

क् ग्

च् ज्

ट् ड्

त् द्

प् ब्

महाप्राण व्यञ्जनानि

ख् घ्

छ् झ्

ठ् ढ्

थ् ध्

फ् भ्

अनुनासिक व्यञ्जनानि

ङ्

ञ्

ण्

न्

म्

कर्कश-व्यञ्जनानि

क् ख्

च् छ्

ट् ठ्

त् थ्

प् फ्

मृदु-व्यञ्जनानि

ग् घ् ङ्

ज् झ् ञ्

ड् ढ् ण्

द् ध् न्

ब् भ् म्